

Nazwa zajęć:	Metody opisu niepewności
Nazwa zajęć w j. angielskim:	Methods of uncertainty description
Zajęcia dla dyscypliny:	Informatyka techniczna i telekomunikacja

Semestr:	7	Status zajęć:	fakultatywny	Język wykładowy:	polski
Rok akademicki:		Numer katalogowy:			

Koordynator zajęć:	dr hab. inż. Bartłomiej J. Kubica
Prowadzący zajęcia:	dr hab. inż. Bartłomiej J. Kubica
Jednostka realizująca:	Instytut Informatyki Technicznej
Jednostka zlecająca:	Szkoła Doktorska SGGW

Założenia, cele i opis zajęć:	Celem zajęć jest przedstawienie różnych sposobów opisu niepewności, różnic między nimi oraz ich zastosowań. Omówione zostaną następujące zagadnienia: 1. Wprowadzenie, różne źródła niepewności (nieznajomość zjawisk, praw, modeli, parametrów, niedokładność pomiarowa, decyzje innych decydentów, itd.) Problemy filozoficzne i zagadnienia praktyczne. 2. Probabilistyczny opis niepewności. Podstawowe pojęcia. Interpretacje prawdopodobieństwa (częstość zdarzeń, prawdopodobieństwo subiektywne). Jaką niepewność dobrze opisują modele probabilistyczne i stochastyczne, a jakiej nie. 3. Stochastyczne modele układów dynamicznych - dyskretnych i ciągłych. Modele Markowskie, łańcuchy Markowa z czasem dyskretnym i ciągłym. Modele AR, MA, ARMA. Zastosowania. Przykłady z teorii kolejek. 4. Przynależnościowy opis niepewności. Zastosowania (gry, projektowanie układów odpornych). Typy zbiorów, pozwalające na opisanie niepewności (zbiory skończone, elipsoidy, przedziały). 5. Szczególny przypadek: opis przedziałowy. Rachunek przedziałów, cechy arytmetyki przedziałowej. Podejmowanie decyzji w warunkach niepewności przedziałowej. Układy równań liniowych z przedziałowymi parametrami. 6. Warianty rachunku przedziałów: arytmetyka okręgowa, arytmetyka Kauchera. Zastosowania w podejmowaniu decyzji. 7. Rozmyty opis niepewności. Podstawowe pojęcia: zbiory rozmyte, liczby rozmyte, logika rozmyta. Zastosowania opisu rozmytego: ograniczenia rozmyte, cele rozmyte, algorytmizacja wiedzy eksperckiej. 8. T-norma i S-norma. Obliczenia na liczbach rozmytych. Związki z arytmetyką przedziałów. Zmienne rozmyte wyższych rzędów. 9. Zbiory zgrubne (przybliżone; rough sets) Zdzisława Pawłaka. Podstawowe pojęcia i własności. Zastosowania w algorytmizacji wiedzy eksperckiej. 10. Hybrydowe opisy niepewności. Zmienne losowe o wartościach przedziałowych lub rozmytych. P-kostki i inne rodzaje nieprecyzyjnych prawdopodobieństw. Interpretacja, zalety, wady i zastosowania. 11. Inne próby opisu niepewności. Alternatywa dla rachunku prawdopodobieństwa - teoria możliwości (possibility theory) Dubois i Prade. Aksjomaty możliwości, rachunek, własności, różnice względem prawdopodobieństwa. Funkcja konieczności a funkcja możliwości. Zastosowania. 12. Próba uogólnienia różnych opisów - teoria Dempstera-Schafera. Podstawowe pojęcia, funkcje Bel i Pl. Inne modele niepewności jako szczególne przypadki teorii Dempstera-Schafera. Fuzja danych. Problemy i krytyka. 13. Przypadek „srogiej niepewności” (severe uncertainty) - teoria luki informacyjnej (info-gap theory) Ben-Haima. Zalety, wady, zastosowania. Krytyka Sniedovicha. 14. Powtórzenie, przykłady zastosowań, porównania, dyskusje.

Forma dydaktyczna, liczba godzin:	wykład, 10 h
Metody dydaktyczne:	Wykład, ćwiczenia, projekt indywidualny lub zespołowy, konsultacje

Efekty uczenia się		
WIEDZA - doktorant po zrealizowaniu zajęć zna i rozumie:	UMIĘTNOŚCI - doktorant po zrealizowaniu zajęć potrafi:	KOMPETENCJE - doktorant po zrealizowaniu zajęć jest gotowy do:
W zakresie umożliwiających rewizję istniejących paradygmatów w dziedzinie/w dyscyplinie – światowy dorobek, zbierający podstawy teoretyczne oraz ogólne i wybrane szczegółowe zagadnienia	Dokonywać krytycznej oceny wyników badań naukowych i działalności eksperckiej oraz ich wkładu w rozwój wiedzy dziedziny/dyscypliny	Krytycznej oceny dorobku reprezentowanej dziedziny/dyscypliny
Główne tendencje rozwojowe w dziedzinie/w dyscyplinie		Uznawania wiedzy w rozwiązywaniu problemów poznawczych i praktycznych charakterystycznych dla obszaru badań (dziedziny/dyscypliny) oraz w ujęciu interdyscyplinarnym
		Podtrzymywania etosu środowiska naukowego i prowadzenia niezależnej pracy badawczej
Sposób weryfikacji efektów uczenia się:	Przedstawienie przez studentów i ocena opracowanego projektu ew. egzamin pisemny.	
Forma dokumentacji osiągniętych efektów uczenia się:	Projekt z oceną lub egzamin.	
Elementy i wagi oceny końcowej:	Ocena końcowa: Opracowanie-projekt 90%, aktywność na zajęciach 10%	
Miejsce realizacji zajęć:	Dowolna pracownia. Możliwe przeprowadzenie w formie zdalnej.	

Literatura podstawowa i literatura uzupełniająca	
Literatura podstawowa: •Marek Gutowski, „Wprowadzenie do rachunków I metod interwałowych”, BEL Studio Sp. z o.o., 2004. •Maciej Piliński, Danuta Rutkowska, Leszek Rutkowski, „Sieci neuronowe, algorytmy genetyczne i systemy rozmyte”, PWN, 1997. •Adam Mrózek, Leszek Płonka „Analiza danych metodą zbiorów przybliżonych. Zastosowania w ekonomii, medycynie i sterowaniu”, PLJ, Warszawa, 1999. Literatura uzupełniająca: •M. Bocheński, „Współczesne metody myślenia”, W Drodze, Poznań, 1993. •Na wykładzie zostaną podane dodatkowe pozycje.	
Uwagi:	

Szacunkowa liczba godzin pracy doktoranta niezbędna dla osiągnięcia zakładanych efektów uczenia się:	30 h

Odniesienie efektów uczenia się do charakterystyk drugiego stopnia Polskiej Ramy Kwalifikacji (poziom kwalifikacji 8):		
Symbol efektu:	Efekty uczenia się:	8 poziom PRK
SD1_KW01	W zakresie umożliwiającym rewizję istniejących paradygmatów w dziedzinie/w dyscyplinie – światowy dorobek, zbierający podstawy teoretyczne oraz ogólne i wybrane szczegółowe zagadnienia	P8S_WG
SD1_KW02	Główne tendencje rozwojowe w dziedzinie/w dyscyplinie	P8S_WG
SD1_KU05	Dokonywać krytycznej oceny wyników badań naukowych i działalności eksperckiej oraz ich wkładu w rozwój wiedzy dziedziny/dyscypliny	P8S_UW
SD1_KK01	Krytycznej oceny dorobku reprezentowanej dziedziny/dyscypliny	P8S_KK
SD1_KK03	Uznawania wiedzy w rozwiązywaniu problemów poznawczych i praktycznych charakterystycznych dla obszaru badań (dziedziny/dyscypliny) oraz w ujęciu interdyscyplinarnym	P8S_KK
SD1_KK08	Podtrzymywania etosu środowiska naukowego i prowadzenia niezależnej pracy badawczej	P8S_KR